

Arról, ami nincs
– A nemlétezés elméletei –

1. Mi van és mi nincs?

2013. szeptember 9.

1. Egyáltalán mi az, ami „van”?

- Rokon fogalmak:
létezés, létező, lét, valóság, valami (minden), dolog, entitás, ...
- → ami „nincs”: nemlétezés, nemlétező, nemlét, ?, semmi, ???
- Miből épül fel a létezés birodalma?
  - „tárgy” (dolog, objektum)
  - tárgyak tulajdonságai, csoportjai, rendszerei...
  - vagy: nincsenek tárgyak, csak tulajdonság-kötegek
  - viszonyok, relációk, tények, tényállások
  - események, folyamatok
  - stb. – milyen típusú izék adják a létezés elemeit???

A létezésnek van „tudományos” (na jó, filozófiai) szakterülete: **Ontológia**

- „Az **ontológia**, más néven **léttan**, **lételmélet**, **létfilozófia** vagy *általános metafizika*, az a filozófiai tudomány, amely a léttel mint létezők alapjával foglalkozik, azaz elsősorban nem a létezőről, hanem a létről szóló tudomány. Az „ontológia” kifejezés a görög *on* (létezés/lét) és a *logos* (tudomány) szavak összekapcsolásából származik.”
(<http://hu.wikipedia.org/wiki/Ontológia>)
- Jónéhány további meghatározás angolul:
<http://www.ontology.co/ontology-definitions-one.htm>
<http://www.ontology.co/ontology-definitions-two.htm>

2. Mi az, ami „nincs”? A nemlétezés fajtái

- „Természetes” használat:
bizonyos relációval/tulajdonsággal meghatározott fogalmak terjedelme üres:

„Nincsen nővérem.”

„Bélának nincsenek milliói.”

„Nincs a Földön 9 km-nél magasabb hegy.”

„Nincsenek repülő lovak.”

Megjegyzések:

- Nem elvileg „nincsenek”, hanem csak éppen konkrétan (lehetnének is)
- A nemlétezésük „oka” nem filozófiai, ezért itt nem érdekes
  - más nyelven tagadott birtokviszonnyal fejezzük ki (első kettő);
  - egyedi: nem használhatunk határozott névelőt, tehát nem leírás;
  - általános: nem fogalmak, hanem fogalomkapcsolatok ürességét állítja;
  - stb.

- Nem jelen idejű dolgok

- egyedi dolgok / általános fajták a múltban:

- „Nincs (már) dédapám.” / „Nincsenek (már) dinoszauruszok.”

- egyedi dolgok / általános fajták a jövőben:

- „Nincs (még) unokám.” / „Nincsenek (még) csillagközi űrhajók.”

- a múlt és a jövő összessége

- Prezentizmus: a létezés mindig csak jelen idejű

Megjegyzések:

- Julius Caesar máshogyan nem létezik, mint Harry Potter, vagy egy négyel osztható prímszám

- Lásd még a későbbiekben pl.: a tengeri csata probléma, aktuális és potenciális létezés, keletkezés és pusztulás, stb.

- Fikció: kitalált egyedi dolgok / fajták

„Zsáros Frodó nem létezik.” / „Vámpírok márpedig nincsenek.”

Lásd:

- kontextuson belül létezés – pl. igaz-e: „Kula bácsi nem létezik.”
- igazságelméletek (koherencia vs. korrespondencia)
- „fikcionalizmus” mint filozófiai álláspont/problematika

- Látszat, érzékcsalódás, hallucináció

Lásd:

- hosszú filozófiai karrier: Platón-féle barlang-hasonlat, Descartes-féle álom- ill. gonosz démon érv, „agyak egy tartályban” (-> Mátrix), stb.

- Virtualitás

„A hős, akivel a WoW-ban játszol, valójában nem létezik!”

Lásd:

- divatos és aktuális témák: „kevert valóság”, valóság-virtualitás kontinuum...

- Nem fizikai objektumok

- mentális objektumok: gondolatok, vágyak, érzések, *elme*...

- Lásd:

- fizikalizmus/materializmus vs. dualizmus problémakör

- általános dolgok: fajok, csoportok, halmazok

- Lásd:

- realizmus/nominalizmus problémakör (antirealizmus 1)

- elméleti (teoretikus) entitások, absztrakt dolgok: mágneses erő, entrópia, szabadság, erkölcsi kötelesség, ...

- Lásd:

- realizmus/instrumentalizmus (antirealizmus 2)

- redukcionizmus

- matematikai objektumok: számok, alakzatok, függvények...

- Lásd:

- matematikafilozófiai iskolák

- Lehetetlen dolgok
  - fizikai szempontból: pl. örökmozgó
Lásd: gondolat kísérletek
  - matematikai szempontból: pl. legnagyobb egész szám
Lásd: paradoxonok
  - logikai szempontból: pl. nő s agglégény, kerek négyszög
Lásd: analicitás-probléma
  - fogalmi szempontból : pl. pirosan illatozó konkáv düh
Lásd: szemantikai hálók, konceptuális sémák
- Elvileg tagadott dolgok
  - morális nihilizmus: nincs jó/erény/erkölcs
  - esztétikai nihilizmus: nincs szép / önmagában értékes
  - politikai n.: nincs ideális állam, társadalom
  - egzisztencialista n.: az életnek nincsen értelme
  - metafizikai n.: nincs külvilág, nem léteznek érzeteim tárgyai